

Łukasz Czebotar*

TERRORYZM – ZARYS GENEZY ZJAWISKA

Przeprowadzona w Pakistanie, dnia 2 maja 2011 r., ok. godziny 01:00 czasu lokalnego, tajna operacja amerykańskich sił specjalnych o kryptonimie „Włócznia Neptuna”, w efekcie której pozbawiony życia został Osama bin Laden, uważany za przywódcę jednej z największych i najgroźniejszych organizacji terrorystycznych w historii – Al-Kaidy, słusznie uznana została za istotny krok w walce z globalnym terroryzmem, potwierdzając jednocześnie efektywność szeroko rozumianej działalności wywiadowczej, podejmowanej przez służby specjalne¹. Nie należy jednak zapominać, że „batalia” z tym zjawiskiem nadal się toczy, zaś terroryści – choć osłabieni i pozbawieni swego dotychczasowego lidera – nieprzerwanie stanowią poważne zagrożenie. Na potwierdzenie niniejszej tezy, służyć może przykład niedawnych, mających miejsce w Paryżu i przeprowadzonych w niezwykle brutalny sposób ataków na supermarket oraz redakcję jednego z kontrowersyjnych francuskich czasopism, w wyniku których życie straciło siedemnaście osób, w tym troje funkcjonariuszy Policji.

Podkreślenia wymaga to, iż wszyscy trzej napastnicy, tj. bracia Said i Cherif Kouachi (odpowiedzialni za śmierć dwunastu osób, w tym dwóch policjantów) oraz Amedy Coulibaly (odpowiedzialny za zabójstwo policjantki oraz czterech zakładników), przyznali się do przyna-

* Mgr lic. Łukasz Czebotar, doktorant, Katedra Prawa Karnego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; e-mail: lczebotar@hotmail.com

¹ Szerzej zob. T. Serafin, *Automatyzacja procesu wywiadu jednoźródłowego w ramach działalności wywiadowczej i walki z terroryzmem*, w: *Analiza informacji w zarządzaniu bezpieczeństwem*, red. T.R. Aleksandrowicz, K. Liedel, P. Piasecka, Warszawa 2013, s. 70-91.

leżności do „ugrupowań dżihadystycznych”, zajmujących się m.in. rekrutacją nowych członków na terenie Europy (głównie Zachodniej) oraz ich szkoleniem, jak również pomocą w przedostawaniu się na terytoria Syrii i Iraku, celem wspierania zbrodniczej działalności tzw. Państwa Islamskiego (ISIS)². Mając na uwadze powyższe, istotne wydaje się dokonanie analizy okoliczności, w jakich doszło do ukształtowania się tego zjawiska – od wielu lat, stanowiącego jedno z najpoważniejszych wyzwań dla państw Europy i świata, a także przedstawienia przybieranych przez nie form rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem postaci, w jakiej występuje ono współcześnie.

1. Od sikariuszy do Robespierre’a

Termin „terroryzm” uformował się dopiero w XIX w. i w początkach swojego funkcjonowania używany był zamiennie ze słowem „terror”³. Jednakże, ze względu na różnorodność i szeroki zakres definicji terroryzmu, niektórzy badacze szukają jego źródeł w okresach historycznych sięgających starożytności (przede wszystkim antycznego Egiptu, Grecji czy Rzymu)⁴. Wydaje się jednak, że czynów takich jak np. zabójstwo Juliusza Cezara (mimo, że wywołało znaczące skutki zarówno w sferze politycznej, jak i społecznej ówczesnego Cesarstwa Rzymskiego) nie można kwalifikować jako przejawu terroryzmu, gdyż miało ono charakter incydentalny, a ponadto skierowane było na osiągnięcie, za pomocą przemocy, jednostkowego celu w postaci „odsunięcia” od władzy konkretnej osoby – nie stanowiło zaś elementu długofalowej strategii⁵. Za pierwsze – mające oparcie w źródłach historycznych – działania o charakterze terrorystycznym, idąc za M. Białocerkiewi-

² Szerzej na temat powstania oraz działalności Państwa Islamskiego (ISIS) zob. P. Cockburn, *The Rise of Islamic State: ISIS and the New Sunni Revolution*, London/New York 2015; J. Sekulow, *Rise of ISIS. A Threat We Can't Ignore*, New York 2014.

³ K. Wiak, *Prawnokarne środki przeciwdziałania terroryzmowi*, Lublin 2009, s. 20.

⁴ B.J. Lutz, M.J.M. Lutz, *Terrorism. Origins and Evolution*, New York 2005, s. 19-27.

⁵ K. Wiak, *Prawnokarne środki przeciwdziałania terroryzmowi*, s. 21.

czem, można uznać dokonywane publicznie zabójstwa rzymskich żołnierzy oraz zatrucie studni i wodociągów, których celem było sprowokowanie wybuchu powstania przeciwko władzom rzymskim, a których dopuszczali się członkowie tzw. ruchu sikariuszy, działającego w Palestynie pomiędzy 66 a 73 r.⁶ Warto również wspomnieć o działających na terenie Persji – w latach 1090-1275 – asasynach (od angielskiego słowa *assassin*, oznaczającego osobę, która dopuszcza się morderstwa ważnej postaci, z motywów politycznych lub religijnych)⁷, czyli świetnie wyszkolonych zabójcach, którzy posługując się charakterystycznymi sztyletami dokonywali zamachów na ówczesnych władców okolicznych państw⁸.

W czasach późniejszych, w przypadającym na lata 1793-1794 okresie rządów terroru podczas rewolucji francuskiej, pojęcie „terroryzmu” nabrało odmiennego od wcześniejszych, pozytywnego znaczenia⁹. Utożsamiano go bowiem, z ideami ustroju demokratycznego – „La terreur n'est autre chose que la justice prompte, sévère, inflexible; elle est donc une émanation de la vertu; elle est moins un principe particulier, qu'une conséquence du principe général de la démocratie, appliqué aux plus pressants besoins de la patrie”¹⁰. Miał on stanowić śro-

⁶ Szerzej zob. M. Białocerkiwicz, *Historia terroryzmu (wybrane zagadnienia)*, w: *Terroryzm. Materiały z sesji naukowej. Toruń 11 kwietnia 2002 roku*, red. V. Kwiatkowska-Darul, Toruń 2002, s. 38-39; G. Martin, *Understanding terrorism: Challenges, perspectives and issues*, Thousand Oaks 2003, s. 5; D.C. Rapoport, *Fear and Trembling: Terrorism in Three Religious Traditions*, „American Political Science Review” 1984, nr 3, s. 668-672.

⁷ Tak: Oxford Dictionaries Online, <http://www.oxforddictionaries.com/search?searchType=dictionary&isWritersAndEditors=true&searchUri=All&q=assasin&contentVersion=World/>, Oxford University Press 2010 [dostęp: 25.05.2015 r.].

⁸ K. Wiak, *Prawnokarne środki przeciwdziałania terroryzmowi*, s. 21.

⁹ Szerzej zob. B. Hoffman, *Inside Terrorism*, New York 1999, s. 3-5.

¹⁰ Cyt. za: M. Robespierre, *Œuvres de Maximilien Robespierre avec une notice historique, des notes et des commentaires, par Laponneraye; précédées de considérations générales, par Armand Carrel*, t. III, Paris 1840, s. 550 („Terror jest niczym innym jak sprawiedliwością, niezwłoczną, srogą, nieugiętą; dlatego jest emanacją cnoty; nie tyle jest specjalną zasadą, ale konsekwencją ogólnej zasady demokracji dostosowaną do najpilniejszych potrzeb naszego państwa”).

dek prowadzący do stabilizacji państwa, umocnienia władzy i walki z wrogami narodu, którymi według przywódcy rewolucyjnego – M. Robespierre’a – byli wszyscy sprzeciwiający się rewolucyjnym nastrojom¹¹. Warto jednak zwrócić uwagę, że nawet tak pojmowany terroryzm posiadał pewne cechy, które są charakterystyczne dla jego współczesnej odmiany. Chodzi tutaj przede wszystkim o to, iż było to działanie zorganizowane, powtarzające się i zmierzające do określonego celu, takiego jak stworzenie nowego ładu społecznego, powiązane ze zmianą obowiązującego systemu politycznego¹².

2. Narodna Wola i faza anarchistyczna

Zmiany społeczne, gospodarcze oraz ekonomiczne wywołane przez rewolucję przemysłową, znacznie przyczyniły się do wykreowania nowych ideologii, na gruncie których rozwinął się nurt terroryzmu, związany z działaniem skierowanym przeciwko państwu. Jego prekursorem był Włoch C. Pisacane, który rozpowszechniał teorię, iż czyny są nadrzędne w stosunku do idei i to one je kształtują, przemoc zaś jest konieczna, aby zwrócić uwagę „mas” na konkretny problem, a także kształcić je i informować (dydaktyczne działanie przemocy)¹³.

Pierwszą organizacją, która oparła swoje działania na teoriach C. Pisacane, była założona w Rosji, w 1878 r. Narodna Wola, której cel stanowiła walka z rządami caratu¹⁴. Okres jej działalności (lata 1878-1881)¹⁵ przypadł na pierwszą („anarchistyczną”; zapoczątkowaną w latach 80. XIX w. i zakończoną wybuchem I wojny światowej) z czterech faz rozwoju nowoczesnego terroryzmu, które wyróżnił w swoich

¹¹ B. Hołyst, *Terroryzm*, t. I, Warszawa 2009, s. 63.

¹² B. Hoffman, *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 2001, s. 15.

¹³ B. Hołyst, *Terroryzm*, s. 64.

¹⁴ Szerzej na temat historii i działań Narodnej Woli zob. B. Hołyst, *Terroryzm*, s. 64-66; Y. Ternon, *Russian Terrorism, 1878-1908*, w: *The History of Terrorism. From Antiquity to al Qaeda*, red. A. Blin, G. Chaliand, Berkeley 2007, s. 147-150.

¹⁵ K. Wiak, *Prawnokarne środki przeciwdziałania terroryzmowi*, s. 23.

badaniach D.C. Rapoport¹⁶. Zaczęto odchodzić od nadawania pojęciom „terroru” i „terroryzmu” jednakowego znaczenia, charakteryzując pierwsze z nich jako działania podejmowane przez dane państwo, drugie zaś łącząc z aktywnością ugrupowań pozapaństwowych¹⁷. W okresie tym, akcje podejmowane zarówno przez Narodną Wolę, jak i inne podobne ugrupowania, były skierowane przede wszystkim przeciwko władzy oraz osobom, które miały duże znaczenie w państwie, i których śmierć odbiłaby się szerokim echem w społeczeństwie. Stosowano wówczas metodę nazywaną „propagandą przez czyn”, polegającą na aktach przemocy skierowanych przeciwko wybranym osobom. Ich zasadniczym celem było zwrócenie uwagi obywateli na daną organizację i sprawę, które uważała ona za istotne¹⁸. Taki system działania został później również przyjęty przez azjatyckie, europejskie i północnoamerykańskie ugrupowania o charakterze terrorystycznym¹⁹. Jednym z nich był ormiański ruch nacjonalistyczny, który wspomnianymi wyżej metodami walczył z tureckimi władzami, a celem jego działań była chęć zwrócenia uwagi na swoje postulaty i zdobycie poparcia miejscowej ludności oraz opinii międzynarodowej²⁰.

3. „Uderz i uciekaj”

Druga faza rozwoju terroryzmu – zwana też „antykolonialną”²¹ – której istotę stanowią działania zmierzające do uzyskania niepodległości bądź terytorialnego wyodrębnienia się (np. z przyczyn politycznych

¹⁶ D.C. Rapoport, *The Four Waves of Modern Terrorism*, w: *Attacking Terrorism. Elements of a Grand Strategy*, red. A.K. Cronin, J.M. Ludes, Washington 2004, s. 46-52.

¹⁷ B. Saul, *Defining Terrorism in International Law*, Oxford 2006, s. 2.

¹⁸ B. Hołyst, *Terroryzm*, s. 65.

¹⁹ W. Laqueur, *Terrorism*, London 1977, s. 12-17, 39-77.

²⁰ K. Tololyan, *Martyrdom as legitimacy: Terrorism, Religion, and Symbolic Appropriation in the Armenian Diaspora*, w: *Contemporary Research on Terrorism*, red. P. Wilkinson, A.M. Stewart, Aberdeen 1987, s. 90-91.

²¹ D.C. Rapoport, *The Four Waves of Rebel Terror and September 11*, w: *The New Global Terrorism, Characteristics, Causes, Controls*, red. Ch.W. Kegley, Upper Saddle River, New Jersey 2003, s. 40.

czy religijnych) od innego państwa, rozpoczyna się w 1920 r. i kończy w latach 60. XX w. Jej powstanie związane było z zakończeniem I wojny światowej i ratyfikowaniem (10 stycznia 1920 r.) Traktatu Wersalskiego²², który spowodował istotne przemiany w międzynarodowej polityce²³.

Faza ta wprowadziła pewne *novum* w kwestii doboru osób, które miały być potencjalnymi celami zamachów. Skupiono się bowiem na eliminacji oficerów policji oraz żołnierzy (stosowano metodę „uderz i uciekaj”)²⁴. To właśnie w tym okresie, nasiliła się działalność takich organizacji jak Wewnętrzna Macedońska Organizacja Rewolucyjna, Czarna Ręka²⁵ (odróżniająca się od innych ugrupowań tym, że posiadała specjalne rytuały, zajmowała się handlem bronią, nadawała swoim członkom numery identyfikacyjne i eliminowała tych z nich, którzy poprzez swoje niezdecydowanie nie byli w stanie w całości oddać się „słusznej sprawie”)²⁶, Irlandzka Armia Republikańska (IRA), Cypryjska Organizacja Wyzwolenia Narodowego (EOKA), czy też izraelski Irgun. Działania wspomnianych ugrupowań (których członkowie nazywali siebie „wojownikami o wolność”)²⁷ odegrały istotną rolę o charakterze propagandowym i militarnym, a – w pewnym stopniu – efektem ich poczynań było wyodrębnienie się państw takich jak Cypr, Izrael czy Algieria²⁸.

²² Pełna nazwa: Traktat pokoju między mocarstwami sprzymierzonymi i skojarzonymi i Niemcami, podpisany w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 roku (Dz. U. Nr 35, poz. 200).

²³ Tak: D.C. Rapoport, *The Four Waves of Modern Terrorism*, s. 52-56.

²⁴ Tamże, s. 54.

²⁵ B. Hołyst, *Terroryzm*, s. 66-67.

²⁶ L. Lafore, *The Long Fuse*, London 1966, s. 180.

²⁷ D.C. Rapoport, *The Four Waves of Modern Terrorism*, s. 54.

²⁸ J.L. Barghothi, *International Terrorism in Historical Perspective*, w: *Comparative and International Criminal Justice. Traditional and Nontraditional Systems of Law and Control*, red. Ch.B. Fields, R.H. Moore, Waveland 2005, s. 61-62; W.F. Shughart II, *An analytical history of terrorism, 1945-2000*, „Public Choice” 2006, nr 128, s. 20.

Warto również wspomnieć, iż pojęciem „terroryzm” określano także – w latach 30. XX w. – działania polegające na nadużywaniu władzy przez istniejące w państwach totalitarnych partie faszystowskie (Włochy) i nazistowskie (Niemcy), których celem było zastraszenie politycznej opozycji, także przy pomocy rozmaitych organizacji przestępczych. Taki system rządów miał zapewnić całkowite podporządkowanie władzy oraz kontrolę jak największej liczby obywateli²⁹. Zdaniem C. Gearty’ego, to właśnie sprawowanie władzy poprzez stosowanie represji, stanowi istotę pierwotnego znaczenia słowa „terroryzm”³⁰.

4. „Nowa lewica”

Wydarzeniem, które przyczyniło się do wyróżnienia trzeciej fazy rozwoju terroryzmu była sytuacja panująca podczas wojny w Wietnamie. Wówczas to, na przykładzie działań Vietcongu, okazało się, iż za pomocą prostych środków i przestarzałego uzbrojenia możliwe jest powstrzymanie wyposażonej w nowoczesną i drogą technologię armii amerykańskiej. Świadomość taka dała początek fazie, określanej mianem „nowej lewicy”, która przypadła na okres od końca lat 60. do początku lat 80. XX w.³¹

Istniejące wówczas organizacje, takie jak Japońska Armia Czerwona (Nippon Sekigun), Akcja Bezpośrednia (Action Directe; Francja), Czerwone Brygady (Brigate Rosse; Włochy) czy Rewolucyjne Siły Zbrojne Kolumbii (FARC) opierały się na ideach marksizmu, maoizmu czy neoanarchizmu, a ich członkowie wywodzili się z radykalnych ugrupowań studenckich i ruchów skrajnie lewicowych. Podstawowym celem ich działalności była – w ich mniemaniu – walka z nierównościami społecznymi i ekonomicznymi, przejawiająca się w niechęci

²⁹ W. Laqueur, *The Age of Terrorism*, Boston 1987, s. 11-12.

³⁰ C. Gearty, *Terroryzm*, Warszawa 1998, s. 12.

³¹ D.C. Rapoport, *The Four Waves of Modern Terrorism*, s. 56-61.

do kapitalizmu i demokratyczno-liberalnego zarządzania państwem³². W okresie tym, istniały również liczne organizacje narodowyzwoleńcze (głównie palestyńskie, jak np. Front Wyzwolenia Palestyny, Czarny Wrzesień)³³, które posługiwały się używanymi przez Vietcong metodami, polegającymi na przeprowadzaniu niezwykle skutecznych ataków z zaskoczenia i zamachów bombowych³⁴.

Termin „terroryzm” zaczęto wówczas utożsamiać ze swoistą „ukrytą, podstępna wojną”, która pozwalała toczyć bitwy z potężniejszymi siłami wroga, jednocześnie unikając wielkiego ryzyka³⁵. Należy również zwrócić uwagę, iż w fazie tej pojawiły się liczne powiązania między organizacjami terrorystycznymi z różnych rejonów świata, zaś niektóre kraje zaczęły udostępniać im rozmaity sprzęt i uzbrojenie oraz środki finansowe³⁶. Terroryzm zaczynał się rozprzestrzeniać na skalę międzynarodową.

5. Współczesny terroryzm

Czwarta, i zarazem ostatnia faza rozwoju terroryzmu, którą określa się mianem „religijnej”, została zapoczątkowana przede wszystkim przez dwa wydarzenia: rewolucję islamską z 1979 r. w Iranie, której przywódcą był Ayatollah Khomeini oraz mającą miejsce w tym samym roku, inwazję wojsk ZSRR na Afganistan. Celem rewolucji islamskiej była walka z „niewiernymi” (za których uważano wyznawców religii innych niż Islam), a docelowo utworzenie jednego, wielkiego państwa muzułmańskiego, zgodnie z głoszonym hasłem: „dla Islamu nie ma granic”. Działania podejmowane przez Khomeiniego

³² Szerzej zob.: B. Hołyst, *Terroryzm*, s. 70-71; W. Laqueur, *A History of Terrorism*, New Brunswick-London 2002, s. 205-213; B.J. Lutz, M.J.M. Lutz, *Terrorism. Origins and Evolution*, s. 100-128.

³³ K. Wiak, *Prawnokarne środki przeciwdziałania terroryzmowi*, s. 25.

³⁴ D.C. Rapoport, *The Four Waves of Modern Terrorism*, s. 56.

³⁵ B. Hołyst, *Terroryzm*, s. 70.

³⁶ B.J. Lutz, M.J.M. Lutz, *Terrorism. Origins and Evolution*, s. 120, 129; W.F. Shughart II, *An analytical history of terrorism*, s. 21.

i jego zwolenników, uzasadniane względami religijnymi, a konkretnie potrzebą „nawracania zdemoralizowanego i niewiernego Zachodu”, polegały przede wszystkim na przeprowadzaniu samobójczych zamachów³⁷. Zgodnie bowiem z przedstawianą przez nich skrajną interpretacją Koranu – osoby, które jako „męczennicy” (w rozumieniu fundamentalistów islamskich zalicza się do nich także terrorystów-samobójców, zwanych „żywymi bombami”), poległy w obronie wiary, osiągną zbawienie w życiu wiecznym³⁸. W konsekwencji, w niedługim czasie, Iran stał się tzw. eksporterem terroryzmu islamskiego³⁹, a jego metody działań zostały przejęte przez liczne organizacje terrorystyczne, jak np. Hezbollah, Hamas czy Brygady Męczenników Al-Aksy⁴⁰. W okresie zaś – mającej miejsce w latach 1979-1989 – wojny w Afganistanie doszło do powstania Al-Kaidy (1988 r.), kierowanej przez Osamę Bin Ladena⁴¹, która była odpowiedzialna m.in. za przygotowanie i przeprowadzenie na terytorium Stanów Zjednoczonych zamachów z 11 września 2001 r.⁴²

³⁷ D.C. Rapoport, *The Four Waves of Modern Terrorism*, s. 61-65.

³⁸ Tak: J. Kaczmarek, *Bezpieczeństwo Europy a fundamentalizm islamski*, „Zeszyty Naukowe. Akademia Obrony Narodowej” 1999, nr 3/36, s. 10.

³⁹ K. Jałoszyński, *Terroryzm czy terror kryminalny w Polsce*, Warszawa 2001, s. 12.

⁴⁰ Country Reports on Terrorism 2007, US Department of State Publication, Office of the Coordinator for Counterterrorism, April 2008, s. 172-173, tekst dokumentu dostępny na stronie: <http://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=0CDYQFjAD&url=http%3A%2F%2Fcounterterrorismblog.org%2FCountry%2520Reports%2520on%2520Terrorism%25202007.doc&ei=JUjKVOK9FYXtaOmmgagC&usq=AFQjCNHt0MEGhZivWlzVSNyUwxbWdAibQ&bvm=bv.84607526,d.d2s> [dostęp: 25.05.2015 r.].

⁴¹ K. Wiak, *Prawnokarne środki przeciwdziałania terroryzmowi*, s. 27.

⁴² Szerzej na temat działalności Al-Kaidy zob.: Country Reports on Terrorism 2007, s. 297-304; C. Chaboud, *Strategia Al-Kaidy oraz grup powiązanych z Al-Kaidą, w: Przeciwdziałanie terroryzmowi. Koordynacja działań antyterrorystycznych*, red. M. Adamczuk, K. Rypulak-Mirowska, Warszawa 2007, s. 36-43, tekst dokumentu dostępny na stronie: http://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/terroryzm_publick08.pdf [dostęp: 25.05.2015 r.]; B. Hołyst, *Terroryzm*, s. 461-476; A. Jasiński, *Architektura w czasach terroryzmu: Miasto – przestrzeń publiczna – budynek*, Warszawa 2013, s. 33-46.

Okres czwartej fazy, to także pojawienie się takich pojęć jak „zjawisko szarej strefy” (do której zaczęto zaliczać terroryzm⁴³) i „narkoterroryzm”. Pierwsze z nich jest zbiorczym określeniem działań – których nie można było traktować w kategorii regularnej wojny⁴⁴ – godzących w bezpieczeństwo państwa, podejmowanych przez poza-państwowe organizacje oraz przemoc, która występowała na terytoriach rządzonych przez pół polityczne – pół kryminalne siły⁴⁵. Drugie pojęcie, oznacza natomiast czerpanie zysków z produkcji oraz handlu narkotykami i przeznaczanie go na działalność ugrupowań terrorystycznych (zjawisko to występuje np. w Kolumbii) walczących przeciwko władzy w danym państwie⁴⁶.

Podsumowanie

Analizując ewolucję omawianego zjawiska, można zauważyć wyraźną tendencję do radykalizacji stosowanych w jego ramach metod oraz stale powiększającą się skalę zagrożenia nim. Konsekwencją tego jest twierdzenie, iż to właśnie współczesny terroryzm – w znacznej mierze oparty na motywacji religijnej – jest bardziej niebezpieczny od wcześniejszych postaci z powodu ogromnej determinacji, nieobliczalności oraz przekonania członków niektórych grup terrorystycznych, iż samobójcza śmierć połączona z jednoczesnym pozbawieniem życia „niewiernych” jest najwyższym poświęceniem dla dobra swojej wiary i narodu⁴⁷. W związku z tym, przyjmuje się, że największe zagrożenie działalnością terrorystyczną istnieje ze strony islamskich fundamentalistów, o czym świadczy chociażby rozporządzenie wykonawcze Rady

⁴³ P. Lupsha, *Gray area phenomenon: New threats and policy dilemmas*, w: *Gray Area Phenomena*, red. M. Manwaring, Boulder 1993, za: B. Hołyst, *Terroryzm*, s. 71.

⁴⁴ J. Most, *Advice for terrorists*, w: *The Terrorist Reader*, red. W. Laqueur, Y. Alexander, New York 1997, s. 100-109.

⁴⁵ K. Raufer, *Gray areas. A New security threat*, *Political Warfare* 1992, nr 19, s. 1-2.

⁴⁶ B. Hołyst, *Terroryzm*, s. 70-71.

⁴⁷ K. Jałoszyński, *Terroryzm fundamentalistów islamskich*, Warszawa 2001, s. 21.

(UE) nr 125/2014 z dnia 10 lutego 2014 r.⁴⁸, wedle którego znaczna część z 25 wymienionych w załączniku do niego organizacji terrorystycznych to ugrupowania powiązane właśnie z Islamem (m.in. Al Dżama'a al Islamija, İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephes czy Al Takfir wal Hijra).

W konsekwencji coraz częstszych oraz coraz bardziej bezwzględnych aktów terrorystycznych destabilizujących funkcjonowanie państwa oraz poczucie bezpieczeństwa jego obywateli, konieczne stało się podjęcie zakrojonej na szeroką skalę inicjatywy legislacyjnej oraz uznanie, iż przeciwdziałanie występowaniu, a przede wszystkim rozpowszechnianiu się tej formy przestępczości, stanowi jedno z najtrudniejszych wyzwań współczesnego świata. Mając to na względzie, należy wyraźnie podkreślić, iż osiągnięcie zakładanych celów wymaga ścisłej oraz należytej skoordynowanej współpracy międzynarodowej. Jej fundament, stanowić powinny nie tylko – ważne, aczkolwiek mające raczej wymiar symboliczny – tzw. marsze jedności, ale również, czy też raczej – przede wszystkim, konkretne działania, zarówno na wspomnianej już płaszczyźnie prawodawczej, jak i w zakresie tworzenia, bądź też mocniejszego wspierania, m.in. poprzez przyznanie większych uprawnień kontrolnych oraz zwiększenie budżetów, już istniejących „międzypaństwowych zespołów” ds. przeciwdziałania oraz zapobiegania terroryzmowi⁴⁹. Biorąc bowiem pod uwagę, skalę oraz charakter zagrożenia – zwłaszcza, ze strony Państwa Islamskiego, czy organizacji typu Al-Kaida – nie ulega wątpliwości, iż jedynym sposobem efektywnej walki z opisywanym zjawiskiem są podejmowane wspólnie akcje, w które zaangażować się powinny – proporcjonalnie do możliwości –

⁴⁸ Rozporządzenie wykonawcze Rady (UE) nr 125/2014 z dnia 10 lutego 2014 r. dotyczące wykonania art. 2 ust. 3 rozporządzenia (WE) nr 2580/2001 w sprawie szczególnych środków restrykcyjnych skierowanych przeciwko niektórym osobom i podmiotom mających na celu zwalczanie terroryzmu oraz uchylenia rozporządzenia wykonawczego (UE) nr 714/2013 (Dz. Urz. UE L 40 z 11.02.2014 r., s. 9-11).

⁴⁹ Szerzej zob. K. Liedel, *Zwalczanie terroryzmu międzynarodowego w polskiej polityce bezpieczeństwa*, Warszawa 2010, s. 35-50.

wszystkie państwa, mające na celu jego faktyczną i całkowitą eliminację.

Bibliografia

Źródła prawa

Traktat pokoju między mocarstwami sprzymierzonymi i skojarzonymi i Niemcami, podpisany w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 roku (Dz. U. Nr 35, poz. 200)

Rozporządzenie wykonawcze Rady (UE) nr 125/2014 z dnia 10 lutego 2014 r. dotyczące wykonania art. 2 ust. 3 rozporządzenia (WE) nr 2580/2001 w sprawie szczególnych środków restrykcyjnych skierowanych przeciwko niektórym osobom i podmiotom mających na celu zwalczanie terroryzmu oraz uchylecia rozporządzenia wykonawczego (UE) nr 714/2013 (Dz. Urz. UE L 40 z 11.02.2014 r., s. 9-11).

Country Reports on Terrorism 2007, US Department of State Publication, Office of the Coordinator for Counterterrorism, April 2008, s. 172-173, tekst dokumentu dostępny na stronie: <http://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=0CDYQFjAD&url=http%3A%2F%2Fcounterterrismblog.org%2FCountry%2520Reports%2520on%2520Terroism%25202007.doc&ei=UjKVOK9FYXtaOmmgagC&usg=AFQjCNHt0MEGhZivWlzVSNyUwxbWdAi-bQ&bvm=b.v.84607526,d.d2s> [dostęp: 25.05.2015 r.].

Literatura

BARGHOTHI JAWAD L., International Terrorism in Historical Perspective, w: Comparative and International Criminal Justice. Traditional and Nontraditional Systems of Law and Control, red. Ch.B. Fields, R.H. Moore, Waveland 2005, s. 61-62.

-
- BIAŁOCERKIEWICZ MARCIN, Historia terroryzmu (wybrane zagadnienia), w: *Terroryzm. Materiały z sesji naukowej*. Toruń 11 kwietnia 2002 roku, red. V. Kwiatkowska-Darul, Toruń 2002, s. 38-39.
- CHABOUD CHRISTOPHE, Strategia Al-Kaidy oraz grup powiązanych z Al-Kaidą, w: *Przeciwdziałanie terroryzmowi. Koordynacja działań antyterrorystycznych*, red. M. Adamczuk, K. Rypulak-Mirowska, Warszawa 2007, tekst dokumentu dostępny na stronie: http://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/terroryzm_publik08.pdf [dostęp: 25.05.2015 r.].
- COCKBURN PATRICK, *The Rise of Islamic State: ISIS and the New Sunni Revolution*, London/New York 2015.
- GEARTY CONOR, *Terroryzm*, Warszawa 1998.
- HOFFMAN BRUCE, *Inside Terrorism*, New York 1999.
- HOFFMAN BRUCE, *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 2001.
- HOŁYST BRUNON, *Terroryzm*, t. I, Warszawa 2009.
- JĄŁOSZYŃSKI KUBA, *Terroryzm czy terror kryminalny w Polsce*, Warszawa 2001.
- JĄŁOSZYŃSKI KUBA, *Terroryzm fundamentalistów islamskich*, Warszawa 2001.
- JASIŃSKI ARTUR, *Architektura w czasach terroryzmu: Miasto – przestrzeń publiczna – budynek*, Warszawa 2013.
- KACZMAREK JULIAN, *Bezpieczeństwo Europy a fundamentalizm islamski*, *Zeszyty Naukowe. Akademia Obrony Narodowej* 1999, nr 3/36, s. 10.
- LAFORÉ LAURENCE, *The Long Fuse*, London 1966.
- LAQUEUR WALTER, *A History of Terrorism*, New Brunswick-London 2002.
- LAQUEUR WALTER, *Terrorism*, London 1977.

- LAQUEUR WALTER, *The Age of Terrorism*, Boston 1987.
- LIEDEL KRZYSZTOF, *Zwalczanie terroryzmu międzynarodowego w polskiej polityce bezpieczeństwa*, Warszawa 2010.
- LUPSHA PETER, *Gray area phenomenon: New threats and policy dilemmas*, w: *Gray Area Phenomena*, red. M. Manwaring, Boulder 1993, za: B. Hołyst, *Terroryzm*, t. I, Warszawa 2009, s. 71.
- LUTZ BRENDA, LUTZ JAMES, *Terrorism. Origins and Evolution*, New York 2005.
- MARTIN GUS, *Understanding terrorism: Challenges, perspectives and issues*, Thousand Oaks 2003.
- MOST JOHAN, *Advice for terrorists*, w: *The Terrorist Reader*, red. W. Laqueur, Y. Alexander, New York 1997, s. 100-1009.
- Oxford Dictionaries Online, <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/assassin?searchDictCode=all>, Oxford University Press 2015 [dostęp: 25.05.2015 r.].
- RAPOPORT DAVID C., *Fear and Trembling: Terrorism in Three Religious Traditions*, *American Political Science Review* 1984, nr 3, s. 668-672.
- RAPOPORT DAVID C., *The Four Waves of Modern Terrorism*, w: *Attacking Terrorism. Elements of a Grand Strategy*, red. A.K. Cronin, J.M. Ludes, Washington 2004, s. 46-65.
- RAPOPORT DAVID C., *The Four Waves of Rebel Terror and September 11*, w: *The New Global Terrorism, Characteristics, Causes, Controls*, red. Ch. W. Kegley, Upper Saddle River, New Jersey 2003, s. 40
- RAUFER XAVIER, *Gray areas. A New security threat*, *Political Warfare* 1992, nr 19, s. 1-2.
- DE ROBESPIERRE MAXIMILIEN, *Œuvres de Maximilien Robespierre avec une notice historique, des notes et des commentaires, par Laponneraye; précédées de considérations générales, par Armand Carrel*, t. III, Paris 1840.

- SAUL BEN, *Defining Terrorism in International Law*, Oxford 2006.
- SEKULOW JAY, *Rise of ISIS. A Threat We Can't Ignore*, New York 2014.
- SERAFIN TOMASZ, *Automatyzacja procesu wywiadu jawnoźródłowego w ramach działalności wywiadowczej i walki z terroryzmem*, w: *Analiza informacji w zarządzaniu bezpieczeństwem*, red. T.R. Aleksandrowicz, K. Liedel, P. Piasecka, Warszawa 2013, s. 70-91.
- SHUGHART II WILLIAM F., *An analytical history of terrorism, 1945-2000*, *Public Choice* 2006, nr 128, s. 20-21.
- TERNON YVES, *Russian Terrorism, 1878-1908*, w: *The History of Terrorism. From Antiquity to al Qaeda*, red. A. Blin, G. Chaliand, Berkeley 2007, s. 147-150.
- TOLOLYAN KHAHIG, *Martyrdom as legitimacy: Terrorism, Religion, and Symbolic Appropriation in the Armenian Diaspora*, w: *Contemporary Research on Terrorism*, red. P. Wilkinson, A.M. Stewart, Aberdeen 1987, s. 90-91.
- WIAK KRZYSZTOF, *Prawnokarne środki przeciwdziałania terroryzmowi*, Lublin 2009.

Terrorism – Outline the Origins of Phenomenon

Summary

The purpose of the article is to present the most important issues concerning the history of terrorism. The article contains the analysis of the four various stages (waves) of the development of terrorism (the „Anarchist Wave”, the „Anti-Colonial Wave”, the „New Left Wave”, the „Religious Wave”) and explains the formation of the modern terrorism, considered as one of the most serious global threats. Furthermore, in the text of the article, it can also be found the key findings and conclusions concerning the issues raised in it.

Słowa kluczowe: terroryzm, historia, prawo karne, bezpieczeństwo, zapobieganie

Key words: terrorism, history, criminal law, security, prevention